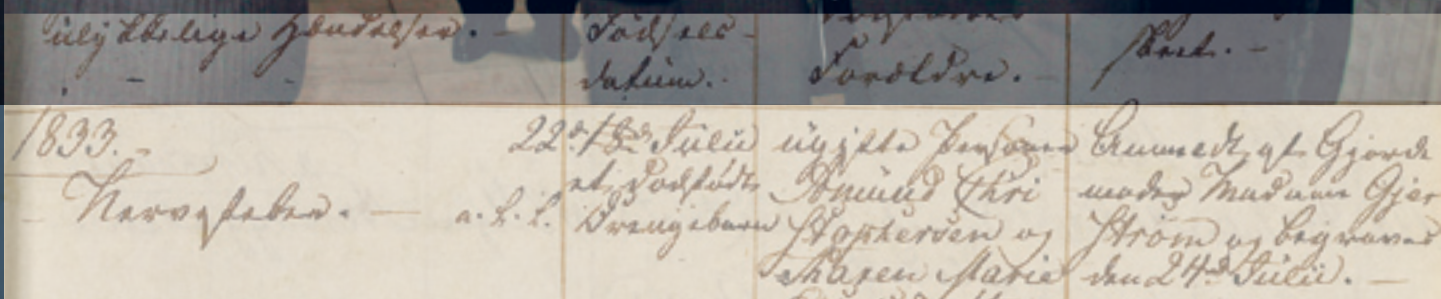

RIKSARKIVAREN

ÅRSMELDING *for* ARKIVVERKET

2010

Forsiden: Kronprins Håkon hilser på riksarkivar Ivar Fønnes ved ordfører Fabian Stangs mottakelse for deltakerne på CITRA-konferansen. Statsråd Anniken Huitfeldt bak riksarkivaren. Foto: Runhild Seim.

Riksarkivarer og ledere fra arkivinstitusjoner fra hele verden i riksarkivbygningen. Foto: Magnus Sollid.

Riksarkivarens forord

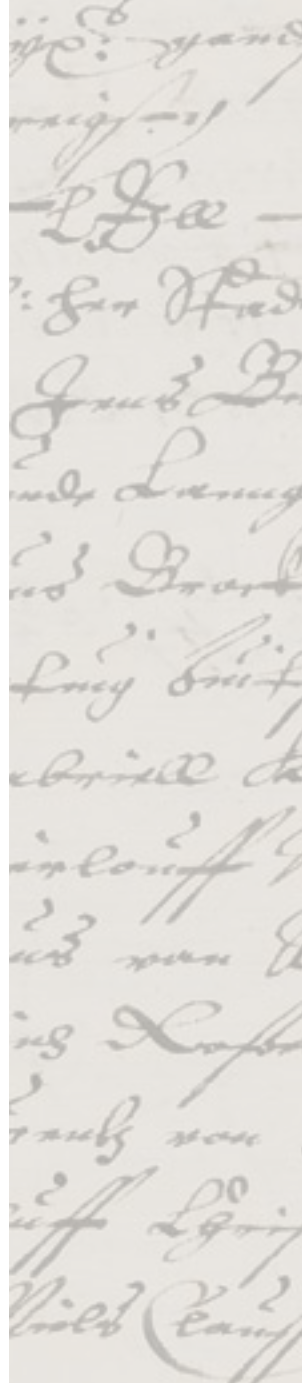
Den internasjonale arkivorganisasjonen ICA's årlige medlemskonferanse – CITRA – ble holdt i Oslo i september 2010. Riksarkivaren var vert for nærmere 250 delegater fra nasjonalarkiver og arkivorganisasjoner i 77 land over hele verden. Arenaen var Holmenkollen Park Hotel, og arrangementet gikk over en hel uke med en tre dagers fagkonferanse samt årsmøte og en rekke møter i forskjellige ICA-organer. Det faglige temaet ”Trust and Access – *Challenges to Managing Records and Archives in the Digital Age*” ble belyst fra en rekke vinkler gjennom plenumsforedrag og parallellsesjoner. Det sosiale programmet var også omfattende. Ved mottakelsen i Oslo rådhus var ordføreren vert. HKH kronprinsen kastet glans over arrangementet, og kulturminister Anniken Huitfeldt hilste delegatene med å understreke arkivenes samfunnsmessige betydning og behovet for å gjøre dem synlige. En forestilling i operaen var også en svært vellykket del av programmet.

CITRA 2010 er den første internasjonale arkivkonferansen i Norge på mange år, og den klart største sådanne både i omfang og i internasjonal bredde. Alle tilbakemeldinger gir grunnlag for å konkludere med at den var en strålende suksess både arrangementsmessig og faglig. Det er mange som har æren for det, særlig arrangementskomiteen, men også mange andre både i og utenfor Arkivverket.

For øvrig har året 2010 i stor grad vært preget av prosesser som skal styrke Arkivverkets infrastruktur for bevaring og tilgjengeliggjøring av arkivmateriale, både papirbasert og digitalt.

Sentralt i dette står utredningen av hvordan etaten skal dekke sine framtidige behov for magasinlokaler. Etter en innledende prosess i samarbeid med Kulturdepartementet, ble det satt i gang en såkalt KS1-utredning for å gjennomgå utbyggingsbehovene og vurdere ulike løsninger for magasinutbygging i Arkivverket, samt digitalisering som alternativ til utbygging av magasiner. Alternativanalysen – trinn 2 i KS1-prosessen – var på det nærmeste avsluttet i løpet av året, og tidlig i 2011 forelå en rapport som anbefaler utbygging av et sentraldepot for Arkivverket, parallelt med at digitalisering som alternativ til lagring av papir utredes videre for visse typer materiale.

KS1-prosessen skal avsluttes med en kvalitetssikringsrapport som ventes å være ferdig i løpet av første halvår 2011. Dersom konklusjonene fra trinn 2 opprettholdes og følges opp med politiske vedtak, vil det få betydelige konsekvenser for organiseringen av

virksomheten i Arkivverket. Et eventuelt sentraldepot som skal dekke alle utbyggingsbehov for arkivlokaler i etaten, vil påvirke både oppgaver, arbeidsfordeling og arbeidsformer.

Byggeprosjektet ved Statsarkivet i Bergen ble besluttet igangsatt før KS1-prosessen og er derfor ikke påvirket av denne. Arbeidet kom i gang i 2010, og kulturministeren kunne legge ned grunnsteinen den 1. november. Her vil det både komme et nytt bygg, og det vil skje en rehabilitering av den gamle statsarkivbygningen. Magasinkapasiteten er forventet å dekke behovene for den resterende delen av papirarkivene.

På det digitale området har det pågått flere prosjekter som skal legge grunnlaget for et moderne digitalt magasin med on-line langtidslagring basert på SAN-teknologi og internasjonale standarder for lagringssystemer. Det fysiske magasinet ble etablert i Riksarkivet i 2010 med tilstrekkelig kapasitet for dagens behov, og med en skalerbarhet som muliggjør utbygging i tråd med de behov som følger av våre digitaliseringsprogrammer og mottak av digitalt skapt materiale. Prinsipper, systemer og prosedyrer for autentisk langtidslagring av digitalt materiale ble spesifisert i løpet av året, og et utviklingsprosjekt ble satt i gang med sikte på implementering i løpet av 2011. Løsningene utformes i et samarbeidsprosjekt med sentrale kommunale arkivinstanser. Dette gir et godt grunnlag for felles løsninger på tvers av forvaltningsnivåene. En del grunnleggende krav til autentisk langtidslagring vil bli utformet i forlengelsen av dette prosjektet. Disse vil bli forskriftsfestet med hele den offentlige forvaltning som virkeområde.

Infrastrukturen for digital tilgjengeliggjøring bygges også ut. Arkivportalen, som ble etablert i 2010, er et moderne nettsted for katalogopplysninger, bestillingsfunksjoner og lenker til digitalisert materiale. Den offisielle lanseringen ble foretatt i mai av statssekretær Lubna Jaffery Fjell. Arkivportalen er et samarbeidsprosjekt for hele arkivsektoren i Norge og skal etter planen omfatte alle arkivkataloger i norske arkivbevarende institusjoner. Ved utgangen av 2010 omfattet den 2,7 millioner innførsler som dekker materiale fra 21.000 arkivskapere. I første omgang kommer det aller meste fra Arkivverkets kataloger, men flere andre arkivinstanser er med, og antallet øker. Eksport til EU-portalene APENet (Archives Portal Europe) er under planlegging.

For etatens nettsted for kildepublikasjoner, Digitalarkivet, er både programvaren og presentasjonsformen under omlegging. Dette prosjektet kom for alvor i gang i 2010, og første delprosjekt – utlegging av folketellingen 1910 i det nye formatet – ble fullført 1. desember. I løpet av 2011 skal resten av programvaren legges om og alle data tilpasses den nye strukturen.

Folketellingen 1910 ble lansert på TV2 av kulturministeren og riksarkivaren 1. desember. Interessen var på forhånd stor blant Digitalarkivets brukere, og lanseringen skulle bidra til ytterligere synliggjøring av etatens tjenester. Responsen var over forventning. Lanseringen av 1910-tellingen innledet en kraftig økning i bruken av Digitalarkivet, fra et allerede på forhånd høyt nivå. I 2010 ble det totalt registrert 2,3 millioner besøk på etatens nettsider, hvilket betyr 6.300 brukere hver dag året igjennom.

Tiltakene knyttet til infrastruktur vil legge et godt grunnlag for å nå målene i Arkivverkets strategiplan for årene framover. Men det er de løpende og produksjonsrettede oppgavene og resultatene av disse som avgjør hvor langt vi kommer i å nå våre strategiske mål, og det er disse som utgjør hoveddelen av årsmeldingen.

Ivar Fønnes

Handwritten text in a cursive script, likely from an archival document.

Arkivverket

Arkivverket skal sørge for at arkiver som har vesentlig kulturell eller forskningsmessig verdi, eller som ivaretar administrative, rettslige eller velferdsmessige dokumentasjonsbehov, blir bevart og gjort tilgjengelig for bruk. Vi skal bidra til å skape forståelse og bevissthet om arkivenes samfunnsmessige betydning.

Arkivverket består av Riksarkivet, åtte statsarkiv og Samisk arkiv.

De viktigste oppgavene til Arkivverket er

- å ta vare på arkivsaker fra statlige virksomheter
- å gjøre materialet tilgjengelig for bruk
- å føre tilsyn med arkivarbeidet i staten, fylkeskommunene og kommunene
- å bidra til bevaring av privatarkiver

Riksarkivet og statsarkivene er både forvaltningsorganer og vitenskapelig baserte kulturverninstitusjoner.

Riksarkivet har ansvaret for arkivene etter sentraladministrasjonen og andre landsomfattende statlige institusjoner, mens statsarkivene har ansvaret for arkivene etter lokale og regionale statlige institusjoner. Samisk arkiv har spesielt ansvar for samiske privatarkiver, og depotansvar for Kautokeino kommunes historiske arkiver. Nytt i 2010 var etablering av interimisorganisasjonen for Norsk helsearkiv, som blir en del av Arkivverket. Det er statsarkiv i Oslo, Hamar, Kongsberg, Kristiansand, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø. Samisk arkiv ligger i Kautokeino.

Både Riksarkivet og statsarkivene oppbevarer mange private arkiver - etter bedrifter, organisasjoner og enkeltpersoner. Kommuner og fylkeskommuner tar vare på arkivene sine selv.

Arkivverkets arbeid er forankret lov av 4.12.1992 nr. 126 om arkiv. Loven med forskrifter trådte i kraft i 1999.

Arkivmagasinet 1/10 handlet om statlige bygg. Fotografiet viser bolig for politimesteren i Drammen.

Handwritten text at the bottom of the page, including the name 'Oldenbora de Delmenhorst'.

Magasiner og bestand

Arkiver som skal bevares i et evighetsperspektiv må plasseres i spesialtilpassede, sikrede arkivmagasiner spesielt lagt til rette for ulike medier og formater, enten det er på papir, foto, lyd, film eller data. En viktig oppgave for etaten er å ha tilstrekkelig magasin-kapasitet til å ta imot arkivmateriale når det har gått ut av administrativ bruk.

Arkiver avleveres først når de er omkring 25-30 år gamle og det ikke lenger er behov for dem i den daglige saksbehandlingen. Henimot 70 000 hyllemeter av forvaltningens papirarkiver er allerede klart for avlevering. Dette representerer avleveringsetterlepet. Også i framtiden er det behov for avlevering av papirarkiver. Derfor må vi også planlegge å ta imot store mengder papirarkiver selv om forvaltningen gradvis går over til elektronisk arkivering, og vi må ta imot verdifulle privatarkiver.

Arkivverkets magasiner hadde ved utgangen av 2010 en samlet kapasitet på nærmere 293 000 hyllemeter papirarkiver. Av dette var 16 % ledig og 3,4 % utleid. Bestanden var på 229 124 hyllemeter. Dette inkluderer både de tradisjonelle papirarkivene, og kart, tegninger og fotografier. Av den samlede bestanden hadde 195 040 hyllemeter statlig opprinnelse, 34 084 var privatarkiver.

Fortsatt behov for utbygging

Det store etterslepet på nærmere 70 000 hyllemeter arkiver som er eldre enn 25-30 år, og allerede burde vært avlevert, viser behovet for utbygging av nye magasiner. Derfor ble 2010 preget av prosesser som skal styrke Arkivverkets infrastruktur for bevaring og tilgjengelig-gjøring av arkivmateriale. Kulturdepartementet satt i gang en KS1-prosess for å gå gjennom utbyggingsbehov og vurdere ulike løsninger for magasinutbygging. Utbygging av et sentral-magasin for hele Arkivverket ble anbefalt i en rapport som forelå tidlig i 2011.

I Bergen startet byggeprosjektet i 2010. Den 1. november la kulturministeren ned grunnsteinen. Byggeprosjektet innebærer både nytt bygg og rehabilitering av den gamle statsarkivbygningen. Når det er ferdig vil Statsarkivet i Bergens magasinkapasitet dekke det framtidige behov for mottak av papirarkiver.

Digitalt sikringsmagasin

Etaten etablerte et moderne digitalt magasin i 2010. Det har tilstrekkelig kapasitet til å dekke dagens behov, men siden det er skalerbart kan det bygges ut etter hvert som digitaliseringsprogrammene våre og mottak av digitalt materiale øker behovet for lagringskapasitet.

Det digitale magasinet er basert på SAN-teknologi og internasjonale standarder for lagrings-systemer. Prinsipper, systemer og prosedyrer for langtidslagring av digitalt materiale er spesifisert og under utvikling. Vi tar sikte på å implementere disse i løpet av 2011. Løsningene utformes i et samarbeidsprosjekt med sentrale kommunale arkivinstanser.

Alltid tilgjengelig

Det er et mål at brukerne våre skal finne fram til det arkivmateriale vedkommende er interessert i, uavhengig av i hvilken oppbevaringsinstitusjon materialet befinner seg. Hjelpemiddelet er digitale kataloger som er tilgjengelig på kontoret, på lesesalen eller hjemme i stuen. For Arkivverket er det også en viktig satsing å gjøre selve arkivmateriale lettere tilgjengelig ved å digitalisere for utlegging på Internett.

Det sentrale systemet for å registrere og holde oversikt over arkivmateriale som de ulike arkivinstitusjonene oppbevarer, er informasjonssystemet Asta. Stiftelsen Asta videreutvikler systemet i samarbeid med Arkivverket, Landslaget for lokal- og privatarkiv (LLP) og ABM-utvikling (nå Norsk kulturråd). Alle institusjonene i Arkivverket bruker Asta 5.

I mai 2010 åpnet statssekretær Lubna Jaffery Fjell Arkivportalen, en felles arkivportal for katalogopplysninger fra alle norske institusjoner som oppbevarer arkivmateriale. Utviklingen av Arkivportalen har skjedd i regi av Stiftelsen Asta, i tett samarbeid med blant annet Arkivverket. Brukere kan søke etter arkivmateriale fra i alt 25 statlige, kommunale og private arkivinstitusjoner i Arkivportalen. Til sammen 2,7 millioner arkivinnførsler fra over 21 000 arkivskapere er tilgjengelig, de fleste fra Arkivverkets kataloger. Siden 1. oktober 2010 kunne brukerne bestille arkivsaker til bruk på lesesalen elektronisk i Riksarkivet og Statsarkivet i Oslo. Denne ordningen skal utvides til å gjelde flere statsarkiv.

Den nasjonale Samkatalogen for privatarkiver omfatter opplysninger fra 54 depotinstitusjoner, 15 555 privatarkiv og 14 821 arkivskapere. Etter hvert skal Arkivportalen overta Samkatalogen for privatarkivers funksjoner.

Ved utgangen av 2010 var 161 800 hyllemeter av Arkivverkets arkivmateriale registrert i elektroniske katalogsystem. Det er en økning på 14 800 hyllemeter siden 2009 og tilsvarer 70 % av den totale bestanden. Papirkataloger og tilsvarende lister er eneste inngang til 52 800 hyllemeter, eller 23 % av bestanden. Resten, 14 525 hyllemeter, eller 6 %, er uordnet og i praksis utilgjengelig for brukerne.

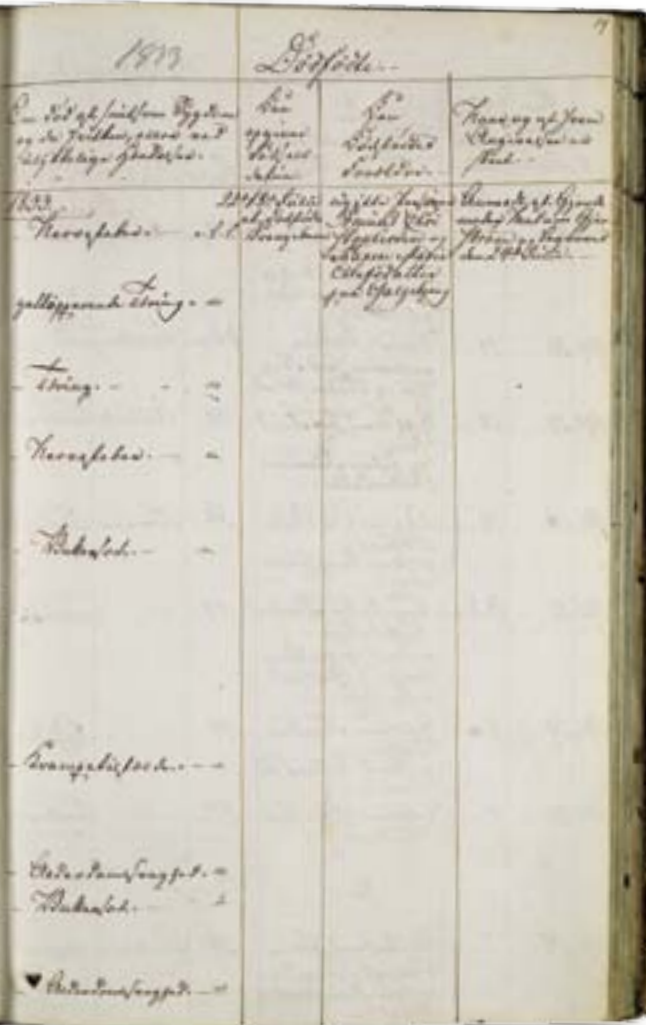
Tilgang til digitalisert arkivmateriale

Arkivverkets mest populære publikumstjeneste er vårt kildenettsted, digitalarkivet.no. Svært høye besøkstall viser at vi når stadig nye brukergrupper, antallet som bruker arkivkilder overstiger de som tidligere besøkte lesesalene våre med mange tusen. Det gjør at bruken av arkiver er større enn noen gang.

Etaten satser derfor på systematisk tilgjengeliggjøring av kildemateriale på Internett. Viktigst i 2010 var lansering av folketellingen 1910 den 1. desember. Da var det 100 år siden folketellingen ble gjennomført, og det var femti år siden folketellingen 1900 ble offentlig tilgjengelig. Lanseringen ble mottatt med stor interesse, både i media og blant brukerne våre. Både ny programvare og nytt design ble implementert i forbindelse med lanseringen. Arbeidet med omlegging av programvaren i digitalarkivet.no fortsetter i 2011 og 2012.

Diagnosebegreper i historiske dokumenter var temaet i en artikkel i Arkivmagasinet 2/10. Her en kirkebok med begravelser i 1833. Dødsårsaken til høyre.

Forvaltningsstandard

Noark 5 er den nasjonale forvaltningsstandard for journalføring, arkivering og avlevering for digitalt skapt arkivmateriale. Det skal være mulig å bruke Noark 5 uavhengig av teknologisk løsning og type organ. Standarden skal sikre at også offentlig digitalt arkivmateriale forblir intakt som dokumentasjon i vår tid og for forskere og historikere i all framtid. Derfor må vi også videreutvikle standarden fortløpende for å imøtekomme brukerkrav og tilpasse den til teknologiske og juridiske endringer. Ny versjon 2.1 ble publisert 3. mai 2010. Arbeidet med Noark 5 versjon 3.0 startet umiddelbart etter dette. Den vil blant annet inneholde reviderte krav til avlevering.

En engelsk utgave av Noark 5-standarden er publisert på Arkivverkets nettsider. Dette gjør det mulig å debattere standarden i internasjonale fora og harmonisere den med EUs tilsvarende standard, MoReq (Model Requirements for Electronic Records Management).

Ni løsninger midlertidig godkjent

Etaten ga ni Noark 5-løsninger midlertidig godkjenning i 2010. Det betyr at offentlige organer kan bruke løsningene. Før endelig godkjenning av løsningen, skal det gjennomføres test og godkjenning av uttrekk fra et reelt produksjonsmiljø. Riksarkivet skal teste og godkjenne uttrekket, men det er leverandøren eller organet som selv skal produsere uttrekket. Ingen Noark 5-baserte løsninger har fått endelig godkjenning.

Opplysninger fra e-postsystemer

Etaten ønsker å finne redskaper som gjør det mulig å hente ut opplysninger, meldinger og dokumenter fra e-postsystemer på en teknologiavhengig form slik at dataene forblir autentiske og med opprettholdt integritet. Det er særlig i arbeidet mot private arkivskapere dette er viktig. Vi har vurdert andre systemer for dette. Når dette arbeidet er ferdig vil vi gjøre resultatene tilgjengelig for andre depotinstitusjoner som tar imot elektronisk arkiv.

Tilsyn og veiledning

Riksarkivaren har veilednings- og tilsynsansvar for arkivarbeidet i offentlige organer. Dette er hjemlet i arkivlovens § 7. Hensikten er å sikre at bevaringsverdige arkiver blir tatt vare på for ettertiden. Etatens plan for tilsynet med statsforvaltningens elektroniske arkivdanning ble utformet i 2009. Den går ut på å gjennomføre tilsyn hos samtlige departementer og Statsministerens kontor i løpet av 7 år. Stedlige tilsyn med departementene ble gjennomført i tråd med planen i 2010. I tillegg gjennomførte etaten 37 dokumentbaserte tilsyn med statlige høyskoler og universiteter, fem stedlige tilsyn hos blant annet Statens vegvesen, Mattilsynet og Jernbaneverket og tilsyn med elektronisk arkivdanning i seks kommuner.

Riksarkivaren fattet tre bevarings- og kassasjonsvedtak for digitalt skapt arkiv i henholdsvis Helsedirektoratet, Toll- og avgiftsdirektoratet og Direktoratet for forvaltning og IKT. For første gang fattet dessuten Riksarkivaren et bevaringsvedtak for et nettsted, nettstedet pandemi.no.

Testing og utvikling

Arkivforskriftens § 3-17 sier at en elektronisk kopi av basen for en avsluttet periode skal klargjøres for deponering i arkivdepot, og at deponering skal skje straks. For å komme à jour med avlevering av uttrekk fra statlige organer foretok Riksarkivet en ny kartlegging av elektronisk materiale hos departementer, direktorater og tilsyn i den sentrale statsforvaltningen i 2010. Den førte til flere avtaler om deponering/avlevering av elektroniske arkiv, journaler og fagsystem. 28 avtaleforslag ble sendt ut, og 22 avtaler ble inngått. Dette arbeidet fortsetter i 2011.

Vi har arbeidet for å etablere et bedre regime for mottak av elektronisk materiale i 2010. Statsarkivenes rolle er avklart og gjort tydeligere, og ansvaret det enkelte statsarkiv har er konkretisert.

Et uttrekk må innfri krav i lovverket og Noark-standarden før vi kan godkjenne uttrekket. Testverktøyet for Noark 5-systemer, Arkade, ble ferdig utviklet sammenholdt med funksjonelle krav i standarden. Vi testet 31 uttrekk fra Noark 5-baserte systemer i forbindelse med midlertidig godkjenning.

Vi testet og godkjente 29 uttrekk fra Noark-3-systemer. For første gang startet også arbeidet med ekstrahering, indeksering og tilgjengeliggjøring av digitalt skapt materiale fra et privat IT-system.

Forskningsprosjekt

Riksarkivaren deltok som partner i det treårige forskningsprosjektet LongRec. Forskningsprosjektet ble avsluttet med en samlet rapport i 2010. Det ble gjennomført i regi av Det Norske Veritas med finansiell bistand fra Norges forskningsråd. Sammen med Utenriksdepartementet og Norsk regnesentral gjennomførte Riksarkivaren delprosjekt 4 om autentisitet og pålitelighet. Prosjektet har utgjort den norske delen av InterPARES-prosjektet. Den sterke vektlegging av løsninger for fornyet bruk av langtidsbevart digital informasjon er egenartet for det norske prosjektet.

Helhetlig samfunnsdokumentasjon

Arkivverket skal bidra til helhetlig samfunnsdokumentasjon. Dette forutsetter tiltak både overfor private og kommunale arkiver. Etaten må stimulere til bevaring av privatarkiver, styrke arkivsituasjonen i kommunal- og fylkeskommunal forvaltning og støtte etablering av arkivsentra og interkommunale arkivordninger.

Stimulering av private arkivskapere skjer ved befaring og veiledning. Dels ved telefonkontakt, dels ved besøk og dels ved møter. Veiledning ble gitt i 312 tilfeller i 2010. Ved befaring er ofte formålet knyttet til avlevering av arkivmaterialet, men også i disse tilfellene er det et sterkt element av veiledning. Etaten gjennomførte 75 befaringer i 2010. Det samlede tallet på henvendelser var 599 for hele etaten.

Videreføring av samarbeidet med Coop Norge har resultert i et prosjekt for bevaring av Coops regionale og lokale arkiver. Statsarkivet i Stavanger har arbeidet videre med det europeiske nettverket for institusjoner som arbeider med petroleumsarkiver.

Kommunal og fylkeskommunal forvaltning

Riksrevisjonen gjennomførte en forvaltningsrevisjon av arbeidet med å sikre og tilgjengeliggjøre arkivene i kommunal sektor i perioden 2009-2010. Formålet var å se på hvordan Kulturdepartementet gjennom Arkivverket har ivaretatt det overordnede ansvaret for å sikre bevaringsverdig arkivmateriale i kommunene. På bakgrunn av rapporten gjennomførte Riksarkivaren en undersøkelse av arkivforholdene i fylkeskommuner, kommuner og interkommunale arkivordninger. I tillegg startet også arbeidet med revisjon av Riksarkivarens forskrift om tekniske og arkivfaglige bestemmelser om behandlingen av offentlige arkiver.

Etaten driver både varslet tilsyn med kommunal og fylkeskommunal forvaltning og utstrakt veiledning både ved direkte kontakt, via brev og telefoner. Henvendelser fra kommunene dreier seg om mange typer spørsmål, både om lokaler, forståelse av kassasjonsregler og tekniske spørsmål knyttet til elektronisk arkivdanning.

Interkommunalt samarbeid på arkivområdet

Riksarkivarens langsiktige strategi er å dekke hele landet med interkommunale institusjoner, IKA-er. Rundt 83 % av landets 433 kommuner deltar i en eller annen form for interkommunalt samarbeid. Dette samarbeidet innebærer enten konsulenthjelp, fysiske depotordninger eller begge deler. Flere av de store byene har opprettet egne ordninger som er helt fullverdige.

Statsarkivene i Kristiansand, Stavanger, Trondheim og Tromsø er samlokalisert med interkommunale arkivordninger og holder løpende kontakt. Arbeidet for å etablere et IKA i Hedmark har pågått lenge. I 2010 ble et representantskap utnevnt. En stilling knyttet til IKA-ØST skal lyses ut. Kommunene i Akershus har ikke ønsket å etablere kommunal arkivordning. Derfor etablerte Statsarkivet i Oslo en deponeringsordning for eldre arkivmateriale på oppdragsbasis i 2009. Bærum kommune har nå deponert totalt 256,2 hyllemeter.

Nasjonalt og internasjonalt samarbeid

Sammen med Kulturrådet (tidligere ABM-utvikling) har Riksarkivets som oppgave å koordinere arbeidet med bevaring og tilgjengeliggjøring av privatarkiver, nasjonalt og regionalt. Nasjonalt drives arbeidet gjennom et nettverk av institusjoner i hvert fylke – fylkeskoordinerende organ. Sju av statsarkivene fungerer som fylkeskoordinerende organ for ett eller flere fylker. Riksarkivet er også representert i arbeidsutvalget for nasjonal bevaringsplan for foto.

Et nordisk prosjekt for å sammenligne privatarkivarbeidet i de nordiske land startet i 2008. Hovedprosjektet avga sin sluttrapport i 2010. En arbeidsgruppe oppnevnt av de nordiske riksarkivarene skal vurdere en felles nordisk aksjonspolitik og felles prosedyrer for håndtering av private elektroniske arkiv.

Etaten deltar også i Corporate culture memory task force, et nettverk som har som formål å hindre at verdifulle næringslivsarkiv blir ødelagt ved fusjoner, salg eller konkurser. Nettverket er bygget opp på initiativ fra The European Association for Banking and Financial History samt Institute for Corporate Culture Affairs. Problemstillingene ble aksentuert og fikk ny oppmerksomhet på grunn av finanskrisen.

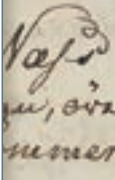
På området digitalt skapt arkiv er Riksarkivet deltaker i EU-kommisjonens ”arkivråd” – DLM-forum. I tillegg er Riksarkivet representert i MoReq Governmental Board, som er hovedstyret for videreutvikling av MoReq-standarden. Målsettingen med denne representasjonen er å sikre at den norske Noark-standard og EUs MoReq-standard hele tiden utvikles i samme retning, slik at Riksarkivet fortsetter å være del av et større internasjonalt utviklingsmiljø.

Brukeren i fokus

Ansatte i Arkivverket møter brukeren hver eneste arbeidsdag, og alle som henvender seg personlig til etaten får individuell behandling. Vi arbeider også aktivt for å gjøre nye grupper kjent med arkivene og hvilke fortellinger de inneholder – enten de skal dokumentere rettigheter, bruke kildene til vitenskapelige studier eller til kulturopplevelser.

Den kulturelle skolesekken gir skoleelever tilgang på kulturelle impulser og erfaringer i skolehverdagen. Ordningen har vært et særdeles vellykket kulturarrangement. Statsarkivet i Trondheim gjennomførte to omfattende skoleprosjekter gjennom Den kulturelle skolesekken i 2010. «Er det sant at?» rettet seg mot 8. klasser i Trondheim. Seks hundre elever deltok. «Vendepunktet» rettet seg mot ungdomsskoler og videregående skoler og er et turnéopplegg med skoleverksted, teater og som sluttprodukt en bok.

Totalt ble det gjennomført 61 arrangementer i Arkivverket med til sammen 3 800 deltakere. Arkivdagen i november hadde «Vær og klima» som tema. Seks institusjoner arrangerte slektsgranskerdag i samarbeid med DIS Norge. I alt 155 grupper, de fleste fra skoleverket, fikk omvisning. Dessuten fikk 148 grupper studenter og forskere orientering om hva vi kan tilby dem. Vi produserte 32 utstillinger originalt arkivmateriale i egne lokaler, 21 i Riksarkivet og 11 i statsarkivene.

I 2010 lanserte etaten nye nettsider med ny design og funksjonalitet. Vi laget også nye nettutstillinger og presentasjoner av temaer som vi vet er populære blant publikum. Hensikten er å gjøre materialet lettere tilgjengelig. Middelalder, fotosamlinger, kart og tegninger var nye tema. Det mest omfattende var andre verdenskrig med 39 krigstemaer, hvor vi lenket direkte til katalogoversikten i Arkivportalen.

Fra lesesal til Internett

Vi har fortsatt mange lesesalgjester, totalt registrerte vi 16 180 besøk i 2010. I Riksarkivet og Statsarkivet i Oslo var antallet 6 300. Besøktallet har sunket jevnlig over flere år. Det mest brukte materialet er tilgjengelig i Digitalarkivet, slik at den faktiske bruken av arkivmateriale har økt. Forskere og studenter har gjerne andre behov og kommer fortsatt til våre lesesaler. Vi stiller et omfattende grunnlagsmateriale til disposisjon for mange, viktige forskningsprosjekter.

Hele 2,3 millioner besøk ble registrert på nettsidene våre i 2010, over 500 000 unike besøkende. Dagene 9. april og 1. desember skiller seg ut, med henholdsvis 20 627 og 20 078 besøk. Den 9. april 2010 var dato for lansering av Riksarkivets vårslipp. Da ble 5.000 dokumenter fra andre verdenskrig presentert for første gang på nett. Den 1. desember ble folketellingen som ble gjennomført i 1910 offentlig tilgjengelig for første gang. De fleste brukerne våre benytter seg av Digitalarkivets tilbud, kirkebøkene i Digitalarkivet sto for nærmere 85 millioner sidevisninger og 1,8 millioner besøkende. De som bruker det transkriberte materialet åpnet 70,5 millioner sider. De høye tallene viser at arkiv- og historieinteressen er levende i befolkningen. Å gi folk tilgang til arkiver hjemme i sin egen stue har revolusjonert bruken av arkiver.

Eiendoms- og velferdsspørsmål dominerer

Antall skriftlige forespørsler fra brukerne øker, fra 24 000 i 2009 til 29 000 i 2010. De fleste gjelder eiendomsrettigheter og velferdsspørsmål og behandles av stasarkivene. Halvparten av de 5 000 henvendelsene til Riksarkivet kom fra forskerhold. Resten fordelte seg omtrent likt mellom velferdssaker og hobbypregede henvendelser. Nær 1 400 av henvendelsene til etaten gjaldt søknad om adgang til klausulert materiale. Behandlingen av disse sakene er svært ressurskrevende.

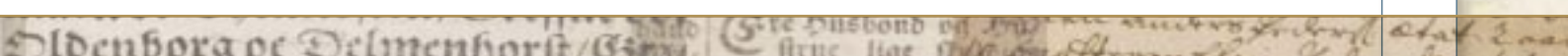
Publikasjoner utgitt av Arkivverket i 2009

Publikasjoner utgitt i 2010

Fra Amerika til Norge VI, utg. ved O. Øverland
Regesta Norvegica IX (1405-1420), utg. ved G. Pettersen

Tidsskrifter:

Bergensposten: 3 nummer.
Arkivmagasinet: 3 nummer.

Aktiviteter i noen av Arkivverkets institusjoner

Statsarkivet i Oslo arbeidet med Domstolsprosjektet

Statsarkivet i Oslo fortsatte i 2010 sitt arbeid med det såkalte *Domstolsprosjektet*. Arbeidet går på ferdigregistrering i Asta av alt mottatt arkivmateriale etter domstoler. I utgangspunktet omfattet det over 60 arkiver som etter nye avleveringer, først og framst pantebøker og panteregistre, utgjør om lag 6200 hyllemeter. Arbeidet omfatter nødvendig ordning, registrering av arkiver, arkivstykker, mapper, arkivbeskrivelse, kategorisering og klausulering, samt produksjon av nye papirkataloger til ekspedisjonen.

Ved utgangen av 2010 er arbeidet så godt som ferdig for 48 arkiver som til sammen utgjør over 5 180 hyllemeter. Av dette er 43 arkiver (over 4 970 hyllemeter) publisert i Arkivportalen. Det er nå 8 arkiver (om lag 1 020 hyllemeter) som fortsatt er under ordning. Prosjektet skal ferdigstilles i 2011.

Året 2010 var ellers preget av sterk økning i brukerforespørsler vedrørende tinglysingsmateriale, til tross for publisering av dette materialet i Digitalarkivet. Statsarkivet i Oslo utarbeidet en omfattende veiledning for brukere av skannede pantebøker og panteregistre for eiendommer i vårt embetsdistrikt. Veiledningen er tilgjengelig på våre nettsider. Vi håper den vil gjøre våre brukere mer selvhjulpne.

Statsarkivet i Kongsberg

Den faglige ressursinnsatsen har i hovedsak gått til å motta og ferdigstille papirmateriale, utvikle katalog- og depotstandarder, behandle brukerforespørsler, samt til indeksering og annen klargjøring av digitalisert materiale på nett.

Dette statsarkivet har nå en samlet bestand i overkant av 13 000 hyllemeter. I 2010 mottok vi 427 hyllemeter i tilvekst og klargjorde 415 hyllemeter for lagring i depot.

Statsarkivet innførte nye rutiner og kvalitetskontroll for Asta-basen, som er bygd videre ut med informasjon om arkiver, aktører, magasinplassering, tilvekst og arkivskaperkontakt.

Arkivverkets digitaliseringssatsing er fulgt opp med indeksering, tilrettelegging og kontroll av materiale som legges ut på nettet. Statsarkivet har også arbeidet med formidling mot www.historieboka.no, den kulturelle skolesekken og grunnskolen og nettutstillinger fortløpende.

Brorparten av de faglige ressursene går med til behandling av brukerforespørsler og drift av lesesalen. Forespørsler om innsyn i taushetsbelagt materiale blir stadig mer arbeidskrevende.

Statsarkivet i Kongsberg er koordinator for privatarkivarbeidet i Telemark, og i 2010 ble det inngått samarbeidsavtaler med museene i fylket. Statsarkivet bidro også i forbindelse med et prosjekt om privatarkivarbeidet i fylket.

Handwritten text in a cursive script, likely a signature or note, partially visible at the top right of the page.

Arbeiderbevegelsens arkiv i Agder overført til Statsarkivet i Kristiansand

Statsarkivet i Kristiansand mottok i 2010 de siste privatarkivene fra Arbeiderbevegelsens Arkiv for Agder. Med det har Statsarkivet i Kristiansand overtatt mer enn 200 hyllemeter arkivmateriale fra 130 arkivskapere tilknyttet arbeiderbevegelsen på Agder.

Arkivbevegelsens lokalarkiv i Kristiansand ble opprettet i 1969. Det ble finansiert ved bidrag fra partilag og fagforeninger. De første årene konsentrerte man seg om å få inn arkivmateriale fra Kristiansandsområdet, men etter hvert ble kontaktnettet utvidet til å dekke begge Agder-fylkene.

I en årrekke kom en gruppe entusiaster regelmessig sammen i et kjellerlokale og ordnet arkivmateriale som kom inn til lokalarkivet. En kveld i uka var arkivet åpent for publikum som måtte ønske å lese i de gamle arkivsakene.

I 1999 innså lokalarkivet at de ikke lenger klarte å holde driften i gang som før. Det var vanskeligere å få entusiaster til å påta seg så mye dugnadsarbeid. Derfor ble det tatt kontakt med Statsarkivet i Kristiansand for å få overført det innsamlede arkivmaterialet dit. En avtale om dette ble inngått og i 2000 begynte man å overføre arkivmateriale til statsarkivet. Etter 10 år er overføringen fullført og informasjon om arkivene lagt inn i Arkivportalen. De som ønsker å se arkivmateriale fra arbeiderbevegelsen på Agder, kan nå henvende seg til Statsarkivet i Kristiansand. Lag og foreninger som ønsker å ta vare på sine historiske arkiv, kan også kontakte statsarkivet.

Endelig byggestart ved Statsarkivet i Bergen

Sommeren 2010 ble det endelig byggestart for utbyggingen ved Statsarkivet i Bergen, og i løpet av 2010 ble det gamle konserveringsbygget revet, byggegropen gravd ut og de to nye magasinhallene, med plass til 24 000 hyllemeter med arkiv saker, støpt ferdige. Nybygget skal være klar for innflytting i september 2011. Da skal det gamle arkivbygget fra 1921 rehabiliteres og ombygges.

Lepraarkivene i Bergen har vært på UNESCO's liste Memory of the World siden 2001, og ble i 2010 gjort stor ære på. I januar 2010 var en firemannsdelegasjon fra Bergen invitert til Japan for å ta del i to symposier om behandlingen av leprapasienter i Norge og Japan, og Lepraarkivene representerte Norge på International Archival Culture Exhibition i Korea. Tre japanske delegasjoner besøkte Bergen for å se på lepraarkivene, og japansk fjernsyn laget et program på en time om lepraarkivene i Bergen og behandlingen av leprapasienter i Norge.

Statsarkivet i Trondheim med nybrottsarbeid

Statsarkivet i Trondheim har fortsatt etterslep på avleveringssiden. Vårt mål er derfor å ta inn 1 000 hyllemeter arkiv pr år. I 2010 fikk vi avlevert 1054,7 hyllemeter arkiv: 91 offentlige og 26 private arkiv.

Statsarkivet prioriterte formidling og tilsyn også i 2010. Tilsyn med kommunearkiv avdekket store avvik. Det dreier seg om manglende arkivplan og manglende arkivrutiner. I tillegg er

Handwritten text at the bottom of the page, including the name 'Carmel' and 'Bergen'.

Sjef for kanaldirektoratet, Alexander Josef Waligorski, tegnet dette kartet over Norsjø med foreslåtte kanaler i elva mot Skien. Fra artikkel i Arkivmagasinet 3/10

elektroniske arkiver for dårlig ivaretatt. Statsarkivet har også arbeidet med å sette digitaliseringsarbeidet i system for å gi det prioritet ved å starte arbeidet med kortsiktige og langsiktige planer.

Formidlingsarbeidet vårt er viktig profileringsarbeid. Vi har i 2010 hatt to store prosjekter med ekstern økonomisk støtte. Disse prosjektene var "Er det sant?" og "Vendepunkt" – prosjekt som begge har historiske kilder i sentrum. Prosjektene ble solgt til ungdomsskoler og videregående skoler i Trøndelag gjennom Den kulturelle skolesekken. Dette nybrottsarbeidet har gitt oss innpass på en ny og viktig arena for Arkivverket og vi har fått mye positiv omtale både i dagspresse og fagmedia.

Samisk arkiv styrket

Samisk arkiv ble i 2010 styrket med to nye faste stillinger. Det betyr at oppbyggingen av et fagmiljø på Samisk arkiv endelig kan starte opp.

Samisk arkiv satt i 2010 opp en utstilling om den samiske forfatteren Johan Turi sammen med biblioteket på Samisk høyskole. Utstillingen var en markering av 100-års dagen for utgivelsen av boken "Mui'talus Sámiid Birra". I den forbindelse arrangerte Samisk arkiv et seminar om Johan Turi sammen med Samisk høyskole.

Norsk helsearkiv

I NOU 2006:5 "Norsk helsearkiv - siste stopp for pasientjournalene" ble det fremmet forslag om å opprette en nasjonal arkivorganisasjon som skal ivareta funksjonen som arkivdepot for spesialisthelsetjenesten. Hovedoppgaven skal være å motta og forvalte pasientarkiver over

avdøde pasienter, uavhengig av om pasientjournalene er i papirformat, i elektronisk form skannet fra papir, eller i form av originalt elektronisk materiale. I tillegg ble det foreslått at den nye arkivenheten skal ta vare på såkalt normgivende informasjon, herunder klassifikasjoner og kodeverk samt behandlingsprotokoller, prosedyrer og annen styrende informasjon. Et hovedformål med enheten er at den skal være en viktig informasjonskilde for framtidig medisinsk og samfunnsvitenskapelig forskning. Enheten ble foreslått kalt "Norsk helsearkiv" og organisert som egen enhet i Arkivverket på lik linje med statsarkivene og Samisk arkiv.

Sommeren 2009 ble det bestemt å opprette Norsk helsearkiv, samt at enheten skal plasseres i Tynset kommune. I Statsbudsjettet for 2010 ble det avsatt midler til oppstart av arbeidet med å etablere Norsk helsearkiv, og en interimorganisasjon ble etablert høsten 2010 ved tilsetting av direktør og prosjektledere for IT og arkiv. Fra 1. januar 2011 har interimorganisasjonen tre ansatte på full tid, og fra medio annet kvartal 2011 vil organisasjonen bestå av ni ansatte på full tid. Interimorganisasjonen holder til i egne lokaler i Riksarkivets bygning i Oslo. Arbeidet i interimorganisasjonen er organisert som et hovedprosjekt med flere delprosjekter, bl.a. arkivprosjekt, IT-prosjekt, regelverksprosjekt, byggeprosjekt, organisasjonsprosjekt, informasjonsprosjekt m.m. Målet er at Norsk helsearkiv i 2014 skal komme i drift med basisfunksjoner i eget bygg i Tynset.

Nøkkeltall 2010

Tilsyn, befaring og veiledning

Etter § 7 i arkivlova har Riksarkivaren ”rettleings- og tilsynsansvar for arkivarbeidet i offentlege organ. Riksarkivaren kan krevje seg førelagt for godkjenning journalsystem, arkivnøklar, arkivinstruksar mm, inspisera arkiv og gje pålegg som er naudsynte for å oppfylle føresegner gjevne i eller i medhald av lova”.

Institusjon	Veiledning av statlige arkivskapere	Besvarte henvendelser fra statlige arkivskapere	Veiledning av og besvarte henvendelser fra statlige arkivskapere	Veiledning av og besvarte henvendelser fra kommunale arkivskapere	Godkjente Noark-system
Riksarkivet	79	1 113	121	251	1
SA Oslo	38	0	52	78	0
SA Hamar	30	20	30	24	
SA Kongsberg	18	32	5	2	0
SA Kristiansand	4	29	0	3	0
SA Stavanger	9	46	0	0	
SA Bergen	5	6	5	2	0
SA Trondheim	450	393	50	66	0
SA Tromsø	45	100	21	8	0
Samisk arkiv	0	0	2	2	0
Totalt 2010	678	1 739	286	436	1

Befaring hos og veiledning av private arkivskapere er en viktig del av arbeidet for å stimulere til bevaring av privatarkiver. I 2009 ble det gjennomført slike aktiviteter i alle institusjonene.

Institusjon	Befaring hos private arkivskapere i 2010 (2009)	Veiledning av private arkivskapere i 2010 (2009)	Besvarte henvendelser fra private arkivskapere i 2010 (2009)
Riksarkivet	24 (32)	81 (44)	227 (390)
SA Oslo	21 (0)	4 (11)	110 (50)
SA Hamar	5 (5)	90 (0)	32 (14)
SA Kongsberg	1 (0)	5 (4)	1 (5)
SA Kr.sand	2 (2)	4 (7)	8 (10)
SA Stavanger	11 (14)	10 (15)	70 (144)
SA Bergen	3 (0)	3 (0)	0 (0)
SA Trondheim	6 (8)	30 (3)	81 (48)
SA Tromsø	0 (1)	48 (55)	35 (42)
Samisk arkiv	2 (0)	37 (1)	35 (28)
Totalt	75 (62)	312 (140)	599 (731)

1833
K. J. J. J.

Avleveringer, deponeringer og magasinkapasitet

Etter § 10 i Arkivlova skal statlige arkiv leveres til Arkivverket. Også viktige privatarkiv blir avlevert eller deponert til etaten.

En forutsetning for å ta imot arkiver fra offentlige organ er magasinplass. Som oversikten nedenfor viser, er det stort behov for nye magasiner i flere av Arkivverkets institusjoner.

Institusjon	Magasinkapasitet totalt	Magasinkapasitet, ledig	Prosent ledig
Riksarkivet	154 000	23 950	15,5 %
SA Oslo	-	-	-
SA Hamar	12 000	3 825	31,8 %
SA Kongsberg	18 000	4 835	26,8 %
SA Kr.sand	12 000	1 305	10,8 %
SA Stavanger	15 500	690	4,4 %
SA Bergen	14 000	0	0 %
SA Trondheim	40 000 *	1740	4 % [29 %] *
SA Tromsø	20 000	9100	45,5 %
Samisk arkiv	3 000	1300	43,3 %
Sum SA, samisk	134 500	22 795	16,9 %
Sum Arkivverket	288 500	46 745	16 %

* 10.000 hm. ved Statsarkivet i Trondheim er midlertidig utleid.

Her dem paa deres Del. Allg. Saur. du

Regnskap

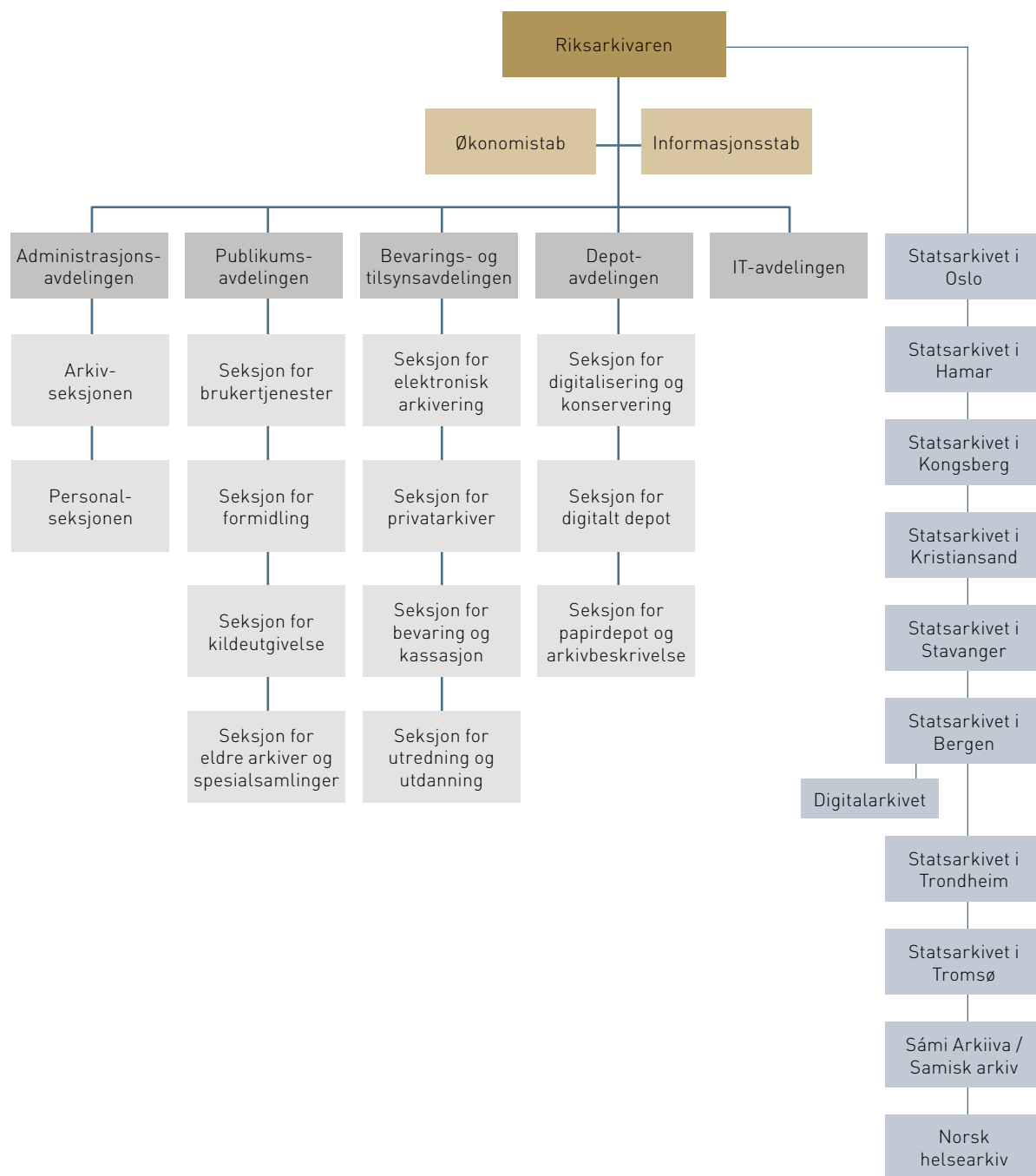
(Tall i hele 1000)	Bevilgning	Bevilgning	Regnskap	Regnskap mot bevilgning	
	2009	2010		2010	%
Post 01 Driftsutgifter	246 015	267 266	273 683		
- Lønn og overtid			123 633		
- Drift av bygninger			123 663		
- Annen drift			26 387		
Post 01 Ymse inntekter og refusjoner	-5 050	-5 050	-14 704		
Sum Post 01	240 965	262 216	258 979	-3 237	98,8 %
Post 21/22 Spesielle driftsutgifter	7 141	7 370	10 911		
Post 21/22 Inntekter ved oppdrag	-7 141	-7 370	-10 911		
Sum Post 21/22	0	0	0		
Post 45 Større utstyrsanskaffelser	8 806	10 062	7 938	-2 124	78,9 %

Personale

INSTITUSJON	Antall Ansatte	Kvinner	Menn	Turnover
Riksarkivet	138	62	76	2,03
Trondheim	28	16	12	0,00
Bergen	26	16	10	0,00
Stavanger	23	15	8	4,17
Kristiansand	19	9	10	0,00
Hamar	15	10	5	0,00
Tromsø	13	5	8	7,14
Kongsberg	13	8	5	0,00
Oslo	12	6	6	0,00
Samisk arkiv	4	2	2	0,00
Norsk helsearkiv	2	0	2	0,00
Arkivverket totalt	293	149	144	1,66
Antall årverk totalt	249			

Organisasjonskart 2010

Dea opplyst
 i sinne
 Adelpens
 Indtægt
 og Indtægt
 med

De 5 er befriender en part aff
 sine Løse, som dette har er sidst. Sige
 sig tiertt og hundert, som Løstfrelse,

De 3 er befriender for Kongen, som
 som er medgaaet paa Regeringsløst, med
 "Car. 10. Hverdagens den guld 100
 in. Aften: Aften 16. 16. Den med som
 og som er befriender hundert til hundert
 Kongen: De 3 er medgaaet som
 "indtægt, der som Løst, som
 Løst: hundert og hundert som som
 hundert

	De	1/2 Løst 1/2
	Var: for Hæder, Doms, Løst, og Løst	
3	Var: for Indtægt, Bredt, Cæter	1/2 Løst
4	Bredt Løst	1/2 Løst
5	Løst Doms	1/2 Løst
6	Løst Doms	1/2 Løst
7	Bredt Løst	1/2 Løst
	Bredt Løst	1/2 Løst
	Løst van Agnes	1/2 Løst
8	Løst Løst Doms	1/2 Løst
9	Løst van Agnes	1/2 Løst
10	Løst Løst Doms	1/2 Løst
11	M: Hæder Løst Doms	1/2 Løst

En artikel i Arkivmagasinet 2/10 tok for seg hvordan tollregnskapene viser adelens import av øl og luksus. Her illustrert med oversikt over adelige som importerte øl til Oslo i 1616 og 1617.

Riksarkivet
Sognsveien 221
Postboks 4013 Ullevål Stadion
0806 Oslo
Telefon: 22 02 26 00
Telefaks: 22 23 74 89

Norsk helsearkiv
Sognsveien 221
Postboks 4013 Ullevål Stadion
0806 Oslo
Telefon: 22 02 26 00
Telefaks: 22 23 74 89

Statsarkivet i Oslo
Sognsveien 221
Postboks 4015 Ullevål Stadion
0806 Oslo
Telefon: 22 02 26 00
Telefaks: 22 23 74 89

Statsarkivet i Hamar
Lille Strandgate 3
2317 Hamar
Telefon: 62 55 54 40
Telefaks: 62 52 94 48

Statsarkivet i Kongsberg
Frogsvei 44
3611 Kongsberg
Telefon: 32 86 99 00
Telefaks: 32 86 99 10

Statsarkivet i Kristiansand
Märthas vei 1
4633 Kristiansand
Telefon: 38 14 55 00
Telefaks: 38 14 55 01

Statsarkivet i Stavanger
Bergelandsgt. 30
4012 Stavanger
Telefon: 51 50 12 60
Telefaks: 51 50 12 90

Statsarkivet i Bergen
Årstadveien 22
5009 Bergen
Telefon: 55 96 58 00
Telefaks: 55 96 58 01

Statsarkivet i Trondheim
Maskinistgt. 1
7042 Trondheim
Telefon: 73 88 45 00
Telefaks: 73 88 45 40

Statsarkivet i Tromsø
Postboks 6315
9392 Tromsø
Telefon: 77 64 72 00
Telefaks: 77 64 72 01

Samisk arkiv/Sámi Arkiiva
9520 Kautokeino
Telefon: 78 44 85 60
Telefaks: 44 85 69